

NR 18

Naturnära trädgård

Trädgården är en bit natur som tämjts av människans hand. Vi planterar växter som är nya för platsen, vi rensar bort en del av det vilda som vi kallar ogräs, vi klipper och formar träd och buskar när vi skapar vår trädgård. Utan handen kommer naturen raskt tillbaka och trädgården blir åter vild. På grund av människans framfart och hotande klimatförändring är många arter hotade. Med hjälp av små mångskiftande insatser kan vi släppa in en del natur och skapa förutsättningar för större biologisk mångfald och artrikedom i våra trädgårdar.

Biologisk mångfald

En trädgård kan se ut på så många olika sätt, den kan ha strama former med välklippta häckar och gräsmattor, grönsaker i raka rader och rabatter där inget ogräs syns till. Men även en plats med vildvuxna snår, blomsteräng och rufsiga fruktträd kan kallas för en trädgård, en naturnära trädgård med plats för det vilda i en något kontrollerad form. Inget av ovanstående är fel, det är bara en fråga om tycke och smak. I sin egen trädgård får man göra nästan vad man vill. Men även i den strikt formade trädgården kan man skapa plats för naturen genom att plantera rätt växter, lämna något rufsigt hörn och kanske anlägga ett litet vattenhål.

Jorden vi odlar

Vård av jorden är grundläggande för en frisk och trivsamt trädgård. Jorden är som en levande organism med miljoner nyttiga bakterier, svampar, maskar och andra djur. De är livsviktiga varelser som bryter ner det som dött och hjälper växterna att ta upp näring. Som belöning får vi skörda friska grödor i en välmående trädgård. I naturen cirkulerar växtnäring allt eftersom växter och djur dör och förmultnar. I trädgården tas stora delar växtnäring bort med skörden och måste därför ersättas. Ett utmärkt sätt att återföra näringen tillbaka till jorden är att kompostera.

Vi väljer mellan:

- Kompost i bunge eller hög.
- Ytkomkost, växtrester läggs direkt på jorden eller myllas ner i ytan.
- Kompost genom att anlägga upphöjda odlingsbäddar.

Läs mer om hur man komposterar i **Lätt om Odling nr 13 "Kompostera trädgårdsavfallet"**.

I trädgården där det vi skördar finns risk för att kompostjord och trädgårdsavfall inte räcker till. Då är lösningen stallgödsel, grön gödsel i form av gräsklipp och andra gröna växtdelar. Handeltgödsel bör undvikas, det ger växterna näring, men jorden utarmas på liv och mull. Städa inte trädgården för noggrant på hösten. Låt löven ligga kvar, stora mängder kan finfördelas med gräsklipparen och krattas in under buskar eller läggas i grönsakslandet. Klipp inte ner perenner förrän till våren. De vissa

Syrenbuddlejans nektarrika blommor lockar till sig fjärilar, humlor och bin.

växtdelarna skyddar de övervintrande rötterna, frön blir fågelmat och rimfrost i rabatten blir till en vacker vintertavla.

I naturen finns aldrig bar jord någon längre tid. Växter som baldersbrå, jordrök och mållor är några arter som kommer först eftersom de inte klarar konkurrens. Därefter vandrar fleråriga örter, buskar och träd in och jorden täcks av växtlighet.

Mikrolivet i de översta jordskikten trivs bäst där marken är täckt av växter som jämnar ut temperaturen och markfukten. Genom att plantera tätt i rabatter, använda marktäckande växter under buskar och träd hindras oönskad växtlighet. I grönsakslandet odlas växter som är känsliga för konkurrens, genom att täcka jorden med gräsklipp och annat bladgrönt hindras många ogräsarter, fukten stannar kvar längre i jorden och när grönmassan förmultnar blir den till växtnäring.

En välskött gräsmatta har ofta en central roll i trädgården, en öppen yta som ger utrymme för lek, sittplatser och ljus. Men den kan även ses som en grön öken för många av våra fåglar, insekter och andra djur. Låt gärna klöver, tusensköna och veronika bidra med pollen och nektar. Då kanske flera fjärilar, humlor, honungs- och vildbin flyttar in. Fundera på om inte vissa delar av gräsmattan kan få övergå i en mer vildväxande äng där nyckelpigor, blomflugor, jordlöpare och andra predatorer kan gömma sig för att sedan hjälpa till att hålla skadegörare som bladlöss och fjärlisarver på en acceptabel nivå. En artrik trädgård ger så många fler

naturupplevelser och kunskap om samspel mellan växter och djur.

Lockande miljöer

Tack vare mångfalden av växter i den naturnära trädgården skapar vi ett bra lokalklimat. Lummighet gör att vinden silas, temperatur och luftfuktighet bibehålls och sjunker inte till följd av snålblåst. Genom omtänksam placering av växter kan vi skapa miljöer med skuggiga, halvskuggiga och solbelysta partier. Även trädgårdens byggnader kan inbegripas med väggar och tak för varierande växtlighet. Spalje- och klätterväxter finns för alla väderstreck.

Snår

Vem vill inte vakna till fågelsång? Genom att plantera buskar som nyponrosor och hagtorn som tillåts växa sig täta ger vi småfågelnas boplatser. Bjud på en del av trädgårdens frukter och bär, det brukar ändå bli så mycket att det räcker till alla. Komplettera med rönn, och prydnadsaplarna som ger mat långt in på vintern. Sätt upp fågelholkar i träden och varför inte bygga ett insektshotell? Det finns fina beskrivningar hur man kan göra, men även färdiga att köpa. Lämna en hög av grenar och ris när buskar och träd beskåras, vem vet, där kanske en igelkott hittar sitt vinterbo.

Vatten

I städer och täta bostadsområden leds regnvatten bort i dagvattenbrunnar och det innebär vattenbrist för fåglar och djur. Därför är det viktigt att ge dem vattenhål i trädgården. Sätt ut vattenbad, med tänk på att det ska gå att lätt kunna komma i och ur. Sluttande kanter och gärna en sten att landa på, det kan rädda många liv. Har man plats är en damm en stor tillgång där många vackra växter, som iris och näckrosor trivs. Med lite tur kan grodor och paddor flytta in och hjälpa att begränsa mängden av sniglar i trädgården. Fladdermöss lockas av dammens insektsliv och sagolika trollsländor kommer att sväva i sommarnatten.

Bjud på en pollen- och nektarbar

Utan pollinerande insekter skulle utbudet av frukt, bär och många grönsaker minska betänkligt. Dagens lantbruk med monokulturer och användandet av bekämpningsmedel har gjort att antalet pollinerande insekter har minskat oroväckande. Glädjande är att intresset för bin har ökat och bikupor kan nu ses i många trädgårdar, men även i stadsmiljöer. I den egna trädgården kan man locka pollinerande insekter med genom att plantera växter som bjuder på rikliga mängder pollen och nektar. Ett flertal av de växter som vi har i kryddträdgården, som myntor, isop och timjan är rika på nektar. Temynta, solhattar och buddleja älskas av fjärilar. Sälj, krokus och andra tidigblommande växter är livsviktiga för humlor på våren och nässlor är inte bara bra till gödselvatten, de är även barnkammare till den vackra nässelfjärilen och påfågellägan. Fler växtförslag hittar du i **Lätt om Odling nr 26 "Locka trädgårdens flygande juveler"**.

I en naturnära trädgård vimlar det av liv som inte bara skapar biologisk mångfald. Att skapa lite mer vildväxande ytor i harmoni till det mer ordnade i trädgården gör den även till en mer rofylld plats att vistas i.

Brännässla är värdväxt för nässelfjärilens larver.